

ВІДДІЛ ОСВІТИ, СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
НОСІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ»
НОСІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання методичної ради
комунальної установи «Центр
професійного розвитку педагогічних
працівників» Носівської міської ради

«28» серпня 2025 № 01

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Відділу освіти, сім'ї, молоді
та спорту Носівської міської ради

«28» серпня 2025 № 94

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
СОЦІАЛЬНО - РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО НАПРЯМУ

«РУЧКАМИ, РУЧКАМИ»

Початковий рівень, 1 рік навчання

Укладач:

Дмитрієнко Олена Анатоліївна – керівник гуртка «Ручками, ручками»
Комунального закладу « Центр дитячої та юнацької творчості» Носівської
міської ради.

Рецензент:

Ременюк Г.Г.- методист Комунального закладу « Центр дитячої та юнацької
творчості» Носівської міської ради

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гуманістичний підхід до навчання вимагає від педагогів пильної уваги до вивчення природи дитини. Внутрішній світ дитини з проблемами розвитку порушення опорно-рухового апарату складний. Тож все різноманіття навколишнього середовища вони можуть відчутти за допомогою декоративно-прикладного мистецтва.

Серед численних переваг опанування цими дітьми декоративного мистецтва як розвиваючого способу проведення дозвілля особливого значення набуває корекція і профілактика засобами мистецтва відхилень у розвитку емоційно-вольової, моторної та особистісної сфер.

Програма роботи творчої майстерні декоративного мистецтва «Ручками, ручками» розроблена з урахуванням положень освітньої галузі «Мистецтво» та «Технології» Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей із особливими освітніми потребами та передбачає корекцію та подальший розвиток їх рухових дій (формування дій елементарних, проте усвідомлених), розвиток їх емоційно-вольової та ціннісної сфер шляхом здобуття власного естетичного досвіду.

Метою програми є створення умов для розвитку рухової та емоційної сфери дитини, реалізації їх психофізичних можливостей та творчого потенціалу засобами прикладної художньої діяльності.

Завданнями програми є підвищення рівня сформованості базових компетентностей (на початковому рівні):

пізнавальної – ознайомлення вихованців із різними матеріалами, інструментами та техніками; розвиток ручних технік обробки матеріалів;
практичної – вироблення вмінь та навичок роботи з різними матеріалами;
творчої – формування творчої особистості, її художнього смаку, пізнавального інтересу, творчої уяви, фантазії, задоволення потреб особистості у творчій самореалізації, емоцій;
соціальна – розвиток інтересу до мистецтва, історії, традицій, виховання позитивних якостей емоційно-вольової сфери.

Процес навчання у творчій майстерні передбачає вирішення таких *корекційних завдань*:

розвивати дрібну моторику рук і зорово-рухову координацію;
формувати правильне сприймання форми, величини, кольору та уміння передавати їх в зображенні;
формувати цілісне сприймання предмету та вміння відображати його засобами декоративного мистецтва (малюванням, ліпкою, аплікацією тощо);
формувати правильне сприймання простору, коригувати порушення зорово-просторового сприймання;

виховувати позитивне емоційне ставлення до декоративного мистецтва та своїх творчих результатів;
розвивати цікавість, уяву;
розширювати запас знань.

Зміст навчального матеріалу поділено на блоки **«Осінь така люба, осінь така мила...»**, **«Ой, ти зимонька-зима...»**, **«А ось весна, а ось красна...»**, **«Тепле літо, море квітів...»** за календарним принципом, що має сприяти прищепленню інтересу і любові до рідного краю, традицій українського народу та пам'ятних дат України. У вивченні кожного розділу вихованці беруть участь у тематичних святах.

Передбачено навчання дітей різним технологіям роботи з різними матеріалами з метою ознайомлення з їх виразним потенціалом, а саме: аплікація, ліплення, оригамі, квілінг, мотанка, кінусайга та ін.

Заняття аплікацією сприяють розвитку конструктивних можливостей вихованців, формують уявлення про колір і форму. Доступність цього виду діяльності дозволяє дітям з низьким рівнем графічних можливостей долучатись до виконання завдань з декоративного мистецтва.

Ліплення допомагає розвивати дрібну моторику рук, точність рухів, коригує м'язові порушення.

Використання трафарету допомагає вихованню правильного руху, розширенню графічних можливостей дитини з руховими порушеннями.

Оцінювання навчальних досягнень ґрунтується винятково на позитивному ставленні до результатів кожного вихованця, незалежно від його природних здібностей до декоративного мистецтва. Відзначається рівень досягнень вихованця у порівнянні з його попередніми досягненнями.

Програма розрахована для роботи з дітьми з ООП молодшого та середнього шкільного віку.

Заняття проводяться 1 раз на тиждень по 2 год. / 72 год. на рік.

Програма складена на основі навчальної програми Творча майстерня декоративного мистецтва для дітей з особливими потребами «Сорока», затвердженої Протоколом ради методичного кабінету управління освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Смілянської міської ради Черкаської області від 30.08.2017 № 1.

Початковий рівень, 1 рік навчання

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	1	2
2.	«Осінь така любя, осінь така мила»	9	9	18
2.1	«Котик» (солоне тісто)	1	1	2
2.2	«Гарбуз» (оригамі)	1	1	2
2.3	Екскурсія до осіннього парку (збирання природного матеріалу)	1	1	2
2.4	«Королева осінь всіх до столу просить» (малювання)	1	1	2
2.5	«Квітами багата Україна-мати...» (квілінг)	1	1	2
2.6	«Лісові друзі» (аплікація з природного матеріалу)	1	1	2
2.7	«Їжачок-трудівничок» (аплікація з природного матеріалу)	1	1	2
2.8	«Осінні барви» (квіти з гофрованого паперу)	1	1	2
2.9	«Осіній кошик» (ліплення овочів та фруктів з пластиліну)	1	1	2
3.	«Ой ти, зимонько-зима»	12	12	24
3.1	«Новорічні маски» (аплікація)	1	1	2
3.2	«Ангелик для воїнів» (мотанка)	1	1	2
3.3	«Різдвяна зірка» (оригамі)	1	1	2
3.4	Подарунок до Нового року. (іграшка з фетру)	1	1	2
3.5	«Новий рік на поріг» (сувенір)	1	1	2
3.6	«Новорічне оформлення інтер'єру» (витинанка)	1	1	2
3.7	«Зимові фантазії» (аплікація)	1	1	2
3.8	«Пряниковий хлопчик» (солоне тісто)	1	1	2
3.9	Зимові візерунки» (малювання)	1	1	2

3.10	«Господарочка » (мотанка)	1	1	2
3.11	«Горнятко кави» (аплікація крупами)	1	1	2
3.12	«Зимовий букет» (аплікація з паперу)	1	1	2
4.	«А ось весна, а ось красна»	8	8	16
4.1	Вітальна листівка (скрапбукінг)	1	1	2
4.2	«Великодня писанка» (аплікація з повітряного пластиліну)	1	1	2
4.3	«Парад весняних квітів» (паперопластика)	1	1	2
4.4	«Намисто» (оригамі)	1	1	2
4.5	«Квіти з атласних стрічок» (канзаші)	1	1	2
4.6	«Мій домашній улюбленець» (малювання)	1	1	2
4.7	«Веселкові барви» (сувенір з паперу)	1	1	2
4.8	«Віночок український» (аплікація з повітряного пластиліну)	1	1	2
5.	«Тепле літо, море квітів»	6	6	12
5.1	«Чарівний букет» (аплікація з повітряного пластиліну)	1	1	2
5.2	«Весела долонька» (малювання ватними паличками)	1	1	2
5.3	«Тюльпан» (квіти з паперу)	1	1	2
5.4	«Троянда-королева саду» (аплікація в техніці кінусайга)	1	1	2
5.5	«Соняшник» (техніка торцювання)	1	1	2
5.6	Участь у святі «Ура! Канікули!!!»	1	1	2
	Всього	36	36	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Спілкування з дитиною. Мета і завдання роботи гуртка. Ознайомлення з алгоритмом дій під час повітряної тривоги. Правила поведінки на занятті. Інструктаж з техніки безпеки. Цінність власноруч виготовлених виробів.

Практична частина. Організація робочого місця. Практичне ознайомлення з інструментами та матеріалами.

2. «Осінь така люба, осінь така мила» (18 год.)

2.1. «Котик» (солоне тісто) (2 год.)

Теоретична частина. Їжачок в українських казках та народних повір'ях. Історія та традиції, пов'язані із солоним тістом. Рецептúra. Властивості солоного тіста. Інструменти та пристосування для обробки солоного тіста. Безпечні прийоми праці. Послідовність дій під час виготовлення виробів з солоного тіста на площині.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення композиції «Котик».

2.2. «Гарбуз» (оригамі) (2 год.)

Теоретична частина. Барви осені. Знайомство з технікою оригамі (загальні поняття). Матеріали та інструменти. Раціональне використання паперу. Техніка виконання. Аналіз виконаних робіт.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Вибір необхідного матеріалу для роботи. Виготовлення «Гарбуза» у техніці оригамі.

2.3. Екскурсія до осіннього парку (2 год.)

Теоретична частина. Способи заготівлі та зберігання різних природних матеріалів. Бесіда про необхідність бережливого ставлення до природи. Роль уяви і фантазії у роботі з природними матеріалами.

Практична частина. Збирання природного матеріалу, засушування різними способами природних матеріалів.

2.4. «Королева осінь всіх до столу просить» (малювання) (2 год.)

Теоретична частина. Осінні народні прикмети та повір'я. Ознайомлення з прийомами користування гуашевими та акварельними фарбами, пензлями, палітрою. Поняття про «теплі» та «холодні» кольори. Ознайомлення з технікою забризкування.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання малюнку «Королева осінь всіх до столу просить».

2.5. «Квітами багата Україна-мати» (квілінг) (2 год.)

Теоретична частина. Квіти в українській культурі. Мистецтво квілінгу. Матеріали та інструменти для квілінгу. Методи поєднання елементів. Практичне застосування виробів в техніці квілінг.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Вибір необхідного матеріалу для роботи. Скручування смужок. Виготовлення елементів виробу, поєднання їх між собою. Виготовлення композиції «Квітами багата Україна-мати».

2.6. «Лісові друзі» (аплікація з природного матеріалу) (2 год.)

Теоретична частина. Тварини в українських казках. Технологія виготовлення аплікації з осіннього листя.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення аплікації «Лісові друзі».

2.7. «Їжачок-трудівничок» (аплікація з природного матеріалу) (2 год.)

Теоретична частина. Як готуються лісові звірі до зими. Створення ескізів. Виготовлення поробки за ескізами. Варіанти з'єднання частин. Аналіз виконаних робіт.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Підготовка основи виробу. Викладання сюжету на основі. Виготовлення аплікації «Їжачок-трудівничок».

2.8. «Осінні барви» (квіти з гофрованого паперу) (2 год.)

Теоретична частина. Розширити кругозір дитини, активізувати емоційний фактор навчання; привернути увагу дітей до краси осені у рідному краї. Ознайомити з властивостями гофрованого паперу.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення квітів з гофрованого паперу

2.9. «Осінній кошик» (ліплення овочів та фруктів з пластиліну) (2 год.)

Теоретична частина. Читання віршів про осінь. Створення макету виробу.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Підготовка основи. Виготовлення об'ємного виробу з пластиліну «Осінній кошик».

3. «Ой ти, зимонько-зима» (24 год.)

3.1. «Новорічні маски» (аплікація) (2 год.)

Теоретична частина. Виникнення маски та її особливості в різних народів. Поняття про театральне мистецтво. Характер маски (позитивні герої – веселі, радісні; негативні – злі, сумні). Технологія виготовлення маски.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення маски казкових героїв.

3.2. «Ангелик для воїнів» (мотанка) (2 год.)

Теоретична частина. Християнське значення янголів. Українські народні іграшки. Обереги. Матеріали та інструменти для виготовлення мотанки.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення мотанки «Ангелик для воїнів».

3.3. «Різдвяна зірка» (оригамі) (2 год.)

Теоретична частина. Народні звичаї та обряди. Різдвяна символіка. Історія виникнення техніки оригамі. Пластика паперу. Послідовність дій під час виготовлення оригамі. Підготовка стартового аркуша для майбутнього виробу.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення «Різдвяної зірки».

3.4. «Подарунок до Нового року». (Іграшка з фетру) (2 год.)

Теоретична частина. Святкування Нового року та Різдва в Україні. Особливості виготовлення іграшок з фетру. Матеріали та інструменти. Практичне застосування. Аналіз виконаних робіт.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Вибір необхідного матеріалу для роботи. Виготовлення іграшки з фетру..

3.5. «Новий рік на поріг» (сувенір) (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з традицією та історією святкування Нового року у різних країнах; прищеплювати повагу до національних традицій різних народів світу. Практичне призначення та використання сувенірів.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення сувеніру.

3.6. «Новорічне оформлення інтер'єру» (витинанка) (2 год.)

Теоретична частина. Явища природи. Витинанка в українському декоративному мистецтві. Місце витинанки в оселях наших предків. Ескізи. Технологія виготовлення витинанок.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення витинанок.

3.7. «Зимові фантазії» (аплікація) (2 год.)

Теоретична частина. Зимові народні прикмети. Види аплікацій. Конструктивний малюнок виробу. Послідовність дій під час створення аплікацій.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення аплікації «Зимові фантазії».

3.8. «Пряниковий хлопчик» (солоне тісто) (2 год.)

Теоретична частина. Казковий герой «Пряниковий хлопчик». Технологія ліплення.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення виробу «Пряниковий хлопчик».

3.9. «Зимові візерунки» (малювання) (2 год.)

Теоретична частина. Нетрадиційні техніки малювання. Техніка малювання ватними паличками.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Малювання «Зимових візерунків» ватними паличками.

3.10. «Господарочка» (мотанка) (2 год.)

Теоретична частина. Оберегове значення господарочки-мотанки. Технологія виготовлення.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення мотанки «Господарочка».

3.11. «Горнятко кави» (аплікація крупами) (2 год.)

Теоретична частина. Технологія виготовлення виробів із різних круп. Розширення кругозору про види круп та їх використання в побуті. Правила при роботі з крупами.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання аплікації «Горнятко кави».

3.12 «Зимовий букет» (аплікація з паперу) (2 год.)

Теоретична частина. Зима. Свята та народні прикмети. Матеріали та інструменти для аплікації. Технологія виготовлення «Зимового букету».

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Вибір необхідного матеріалу для роботи. Виготовлення «Зимового букету».

4. «А ось весна, а ось красна» (16 год.).

4.1 «Вітальна листівка» (скрапбукінг)(2 год.)

Теоретична частина. Весна. Свята та народні прикмети. Скрапбукінг в сучасному житті. Матеріали та інструменти для скрапбукінгу. Технологія виготовлення «Вітальної листівки».

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Вибір необхідного матеріалу для роботи. Виготовлення «Вітальної листівки».

4.2. «Великодня писанка» (аплікація з повітряного пластиліну) (2 год.)

Теоретична частина. Великодні традиції в Україні. Види писанок. Техніки писанкарства в Україні.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Створення ескізу виробу. Виготовлення «Великодньої писанки»

4.3. «Парад весняних квітів» (паперопластика) (2 год.)

Теоретична частина. Весняні квіти із паперу. Матеріали та інструменти для виконання робіт. Техніка виконання.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Підбір необхідного матеріалу для роботи. Виготовлення квітів з паперу.

4.4. «Намисто» (оригамі) (2 год.)

Теоретична частина. Намисто. Види жіночих прикрас. Популярність оригамі в наш час. Умовні позначки в кресленнях. Прийоми складання оригамі.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання виробу «Намисто» у техніці оригамі.

4.5 «Квіти з атласних стрічок» (канзаші) (2 год.)

Теоретична частина. Канзаші як вид декоративного мистецтва. Матеріали та інструменти. Технологія виготовлення виробів.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення квітів з атласних стрічок.

4.6. «Мій домашній улюбленець» (малювання) (2 год.)

Теоретична частина. Домашні тварини. Малювання ватними паличками. Техніка виконання.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання малюнку «Мій домашній улюбленець».

4.7. «Веселкові барви» (сувенір з паперу) (2 год.)

Теоретична частина. Весна. Свята та народні прикмети. Святкування українських традиційних свят.

Практична частина. Виготовлення сувеніру з паперу «Веселкові барви».

4.8. «Віночок український у райдужній красі» (аплікація з повітряного пластиліну) (2 год.)

Теоретична частина. Народні звичаї та обряди. Святкування українських обрядових свят.

Практична частина. Виготовлення аплікації з повітряного пластиліну «Віночок український у райдужній красі».

5. «Тепле літо, море квітів» (12 год.)

5.1. «Чарівний букет» (аплікація з повітряного пластиліну) (2 год.)

Теоретична частина. Квіти у навколишньому середовищі. Догляд. Аплікація з повітряного пластиліну. Матеріали та інструменти. Технологія виконання роботи.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення аплікації «Чарівний букет».

5.2. «Весела долонька» (малювання) (2 год.)

Теоретична частина. Нетрадиційні техніки малювання. Техніка виконання малюнку.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання малюнку «Весела долонька».

5.3. «Тюльпан» (квіти з паперу) (2 год.)

Теоретична частина. Кімнатні та вуличні квіти. Догляд за ними. Матеріали та інструменти. Технологія виконання роботи.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення об'ємної квітки з паперу.

5.4. «Троянда-королева саду» (аплікація в техніці кінусайга) (2 год.)

Теоретична частина. Різновиди троянд та догляд за ними. Кінусайга -печворк без голки. Інструменти та матеріали. Технологія виготовлення виробів.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виконання виробу «Троянда-королева саду».

5.5. «Соняшник» (техніка торцювання) (2 год.)

Теоретична частина. Літо. Прикмети та прислів'я. Торцювання (контурне). Загальні відомості про виготовлення виробу технікою торцювання. Матеріали, інструменти та пристосування для виготовлення виробів.

Практична частина. Ознайомлення з ілюстративним та демонстраційним матеріалом. Виготовлення «Соняшника» технікою торцювання.

5.6. Участь у святі «Ура! Канікули!» (2 год.)

Мета: розвивати особистість дитини, формувати культуру поведінки, активізувати позитивний емоційний стан, виховувати морально-етичні цінності.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ:

Вихованці мають знати:

- основні види декоративно-ужиткового мистецтва;
- правила користування художніми матеріалами та інструментами;
- основи композиції, її мотиви та елементи;
- основні кольори та правила їх змішування;

- поняття, види та властивості пластичних матеріалів;
- види паперопластики та способи обробки паперу;
- властивості природного матеріалу.

Вихованці мають вміти:

- підбирати папір, фетр, пластилін, стрічки, тканину, фарби, природний матеріал за фактурою та кольоровою гамою;
- виконувати ескіз виробу;
- виготовляти деталі виробу;
- виконувати різні способи з'єднання деталей у виробках;
- використовувати набуті знання, вміння та навички в житті.

Орієнтований перелік обладнання

№	Прилади та матеріали	Кількість, шт.
1	Папір ксероксний	20 аркушів
2	Набір кольорового паперу	50 аркушів
3	Картон кольоровий	2 набори
4	Гофропапір	15 шт.
5	Фарби акварельні	1 набір
6	Клей ПВА	1 банка
7	Фломастери	1 набір
8	Папір для малювання	5 аркушів
9	Папір для обгортки подарунків	5 листів
10	Скрап-папір	5 листів
11	Гуаш	1 набір
12	Глітери	1 набір
13	Дошка для пластиліну	1 шт.
14	Природний матеріал	5 наборів
15	Бязь	1 м.
16	Ситець	1 м.
17	Нитки в'язальні	1 моток
18	Атласні стрічки	5 метрів
19	Мука	1 кг
20	Сіль «Екстра»	1 кг
21	Пенопласт (ширина 3см)	1 лист
22	Крупа різна	1 кг.
23	Синтепон	50 см
24	Повітряний пластилін	1 набір
25	Папір для квілінгу	2 набори
25	Ватні палички	2 набори

26	Вологі серветки	1 упаковка
27	Лінійка	1 шт.
28	Інструменти для квілінгу	1 набір
29	Ножиці	1 шт.
30	Канцелярський ніж	1 шт.
31	Пензлик	1 шт.
32	Олівці	1 шт.
33	Голка	1 шт.
34	Гумка	1 шт.
35	Стеки	1 набір
36	Фетр	1 набір

ЛІТЕРАТУРА

1. Чеботарьова О.В. Трудове навчання 1-4 класи. Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Київ. 2014 .
2. Корекція розвитку. Програма з корекційно-розвиткової роботи (розвиток художньо-естетичної діяльності) для 5-6 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Гаман Л.М., Чеботарьова О.В. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/osvita-ditejz-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>
3. Лазочин О.С., Прокопець Р.А. Образотворче мистецтво. Підготовчий, 1-4 класи. Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладів, для дітей з порушенням опорно-рухового апарату . Київ. 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11/
4. Напиткіна Г. Українська лялька-оберег. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 32 с.
5. Словник символів культури України. За загальною редакцією В.П. Коцура, О.І Потапенка, М.К. Дмитренка. К.: Міленіум, 2002. 260 с.
6. Стефанюк С.К. Українське народознавство (практичне народознавство). Навчальний посібник. Харків: ББН, 2003. 272 с.

